

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél 1^oed.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnének.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Felhívás

az „Országos Református Lelkészegyesület“ megalakítása végett 1907. szept. 18-ra, Budapestre összehívott kongresszuson való megjelenés tárgyában.

Régóta vajudik már az „Országos Református Lelkészegyesület“ eszméje s mint a jelek-
ből látható, végre megvalósuláshoz közeleg.

Morvay Ferenc, a 12-ös végrehajtó bizottság elnöke már szétküldözte az ország összes
református lelkészeihez és lelkészjellegű egyéneihez a kongresszusi meghívót azzal a kéréssel, hogy
akik azon megjelenni óhajtanak, már csak kedvezményes vasuti jegy nyerhetése céljából is e hó
31-ig tudassák vele ebbeli szándékukat.

Bizonyára tisztelendő kartárs ur is megkapta már ezt a meghívót s nincs kétségünk arra
nézve, hogy melegen érdeklődik a kongresszus iránt s szívvel lélekkel óhajtja az „Országos Re-
formátus Lelkészegyesület“ megalakulását.

Hogy ugy erkölcsi, mint anyagi téren mit fog elérni a kongresszus, azt előre tudni nem
lehet; de a legszebb reményekkel lehetünk eltelve felőle már csak azért is, mert mindnyájan érez-
zük, tudjuk, hogy micsoda hatalmas erő rejlik a testületi fellépésben!

Nem célunk itt a kongresszusi meghívót ismertetni, csak arra óhajtunk rámutatni, hogy
a kongresszusi tárgyak közt ott szerepel s kiváló fontosságu helyet foglal el az 1848. évi XX.
t.-c. végrehajtásával kapcsolatosan a lelkészek anyagi helyzetének a javítása is.

Meg vagyunk győződve, hogy minden kartárs köteletségének ismeri a kongresszus meg-
valósulását minden tőle telhető eszközzel előmozdítani az egyházunkat anyagi és erkölcsi téren
egyetemesen érdeklő körülménynél fogva is; de köteletségének kell ismernie most, midőn arról
van szó, hogy a magyarországi református papság, mint egy ember talpra álljon s erős és meg-
dönthetetlen érveivel hangsúlyozza, kérje, követelje törvényhozó testületei útján a magas kormány
előtt helyzetének megérdemelt javítását. Mi ránk papokra életkérdés ez nem csak a megélhetési
viszonyok nehéz volta miatt, hanem azon körülménynél fogva is, hogy új egyházi törvényeink élet-
beléptetése folytán egyfelől elviselhetetlen teher fog vállainkra neheznedni, másfelől pedig az adóügy
rendezésével jelen szegényes jövedelmünk is megcsökken.

Ezekre a dolgokra nézve nekünk határozott állást kell foglalnunk a kongresszuson, mely-
nek munkája csak úgy kecsegtet eredménnyel, csak úgy lehet sikeres, fényes és impozáns, ha
mennél többen fogunk azon megjelenni. Egyházunk, önmagunk és családunk iránti köteletségünk
azért, hogy az azon való megjelenésünkkel tekintélyt és sujt adjunk a kongresszus minden szavának.

Mi, alantírottak e hó 18-án megbeszélés tárgyává tettük a kongresszuson való részvételt
s elhatároztuk, hogy nemcsak magunk megjelenünk azon, hanem csatlakozásra szólítunk fel min-
den kartársat.

Jelen felhívást azért azzal a kéréssel küldjük meg kartárs urnak, hogy ha csak ereje és
tehetsége engedi, jelenjen meg szept. 18-án Budapesten a kongresszuson s ezen szándékát egy
levelezőlapon ezen felhívás vétele után azonnal tudassa tisztelendő Morvay Ferenc urral, mint a
végrehajtóbizottság elnökével. (Nagyváty, u. p. Sentlőrincz, Baranyam.) Jöjj el és lelkesíts másokat is!
Beregszász, 1907. jul. 18. Kartársi üdvözléssel: *Sütő Kálmán* az em. lelkészi értekezlet elnöke. Bánóczy
Endre, Kallós Tivadar, Simon Andor, Kazay Gyula, Tariska Lajos, Pataky Imre, Dávid Lajos, Illyés Mi-
hály, Jázzter József, Sárkány Kálmán, Balogh Sándor, Sütő Miklós. Láczy József, Czövekh János,
Nagy Lajos, Bertók Béla, Bereczky József, Seress Ábrahám, Róthe Lajos, Gyarmathy József.

Ki a megtámadott ?

E címmel küldtem be alábbi cikket az „Unitárius Egyház“ című ujságnak, melyben legközelebb harmadjára foglalkozik az általam névleg nem nevezett vásárhelyi unitárius lelkész e lap ápr. 20-iki általam írott vezető cikkével. Fenti lap egyik megjegyzéséből ugyanis azt láttam, hogy előtte az igazság és nem a személy a fő. Egyedüli helyes elv, mely mellett bizonyíthatna a humanisták és ellenzőik vitája a XVI-ik század elején, vagy a nagy magyar nyelvújítási harc hogy többet ne említsek. Különben is nem a Thuriussal minden áron személyi vitát akaró vásárhelyi ifju lelkész kedvéért fogtam tollat, személyi ügyeim vele nincsenek, hanem a nagy közönség tájékoztatására. Soha eszemben sem volt az unitarismus ellen fellépni, ha csak itt védelemre nem kényszerítettünk. Hiszen minden fanatizmus és korlátoltság dacára, a melyet a felvilágosodottság trónusáról az unit. papság említett, fiatal tagja reánk mennydörög, az igazság keresését mindig becsüljük s nyugodtan vetünk volna bármilyen nagy sikerű irodalmi fellépést; de a rendbontás, zavarcsinálás, a békének látszólagos előnyökért feláldozása ekként az erkölcsi depravatio munkálása lehetetlen, hogy nyugton hagyja vérünket. És az az újabb az alföldi kálvinisták ellen cikkező unit. lelkész aligha látta meg a „lólábat,“ mikor azzal vádol, hogy én az unitáriusokat az országos prot. Szövetségből kizáratni akarom s ezért támadtam, ellenkezőleg magánál keresse azt a „lólábat:“ olyan fiatal, hevesvérű ember megbontja a békét, aztán lehetetlenné lesz az ellentétek elsimulása, a békés kiegyenlítődés, egymással megférés. Ha azt hiszi cikkező ur, hogy az unit. egyháznak dicsőséget szerez, én biztosíthatom az ellenkezőkről. Ahol úgy támadnak, mint manapság alföldi ref. gyülekezeteink meg vannak támadva, ott okvetlen fel kell ujitani azt, a mit Pokoly az unitarismus jellemzésére ír Prot. Szemle 1898. 29. 236. l. Erd. ref. egyháztört. II. 68. 89. 143. stb. anélkül, hogy „őskori amuththá“ lenne valaki.

Am ha kedve van cikkező urnak hódító háborura, áldozatra szólítani fel gyűlésen és felsőbb hatóságokat tegye komoly embereknek s első sorban azoknak a felsőbb hatóságoknak, figyelmébe ajánlom azonban alábbiakat, az igazság megismerése céljából. Amit ön most erkölcsi tökéül akar kihasználni, higye meg, nem egyéb, mint porhintés a világ szemébe, mely bizony megérdemli, felsőbb hatóságainak a figyelmét.

Tehát legalább is 5 év óta küzködik a mezőturi ref. egyház az adórendezés kérdésével. A

vezetők minden jó akaratának sem sikerült az a most beveződött zsinati törvények életbeléptetéséig keresztül vinni. A fejenkénti koronás párbér volt a szegényebb osztály kívánsága. Enne a párbérnek alapján kérezték be évek óta az unitárius egyházba, értesülésem szerint azonban hibás-é, nem hibás-é, nem tudom, a püspök un ő méltósága maga ajánlotta, hogy le kell öker beszélni. Hiszen csak természetes, hogy az eredt mény az ilyen térítésnél az, hogy amint az adózás rendben van, az áttértek ismét visszajönnek.

Ugy hiszem, a mult évben jöhetett Vásárhelyre Cikkező ur. (Mellesleg Szabó Bálint ref. lelkész urat ugyan cáfolja a régi dolgokról is a maga nevében.) Hogy váltott a mezőturiakkal levelet, hogy nem, én azt nem tudom. Egy szóval dec. elején megjelenik Ön a mezőturi ref. egyházban, elmegy a szociálista körbe, melynek 500—600 tagja közül 10 unitárius lehetett s beszélget ott velük, mondjuk, az unitárius vallásról. Ekkor mondta igenis, egy ott levő tanító bizonyossága szerint, hogy önök jobban tisztelik a Krisztust, mint mi, mégis mi önöket protestánsoknak sem tartjuk, mi ellen, talán emlékezni fog, nevezett tanító fel is szólalt. A Debr. Prot. Lap ekkor dec. végén vagy jan. elején egy rövid cikket hozott a hivek között, mintegy figyelemztetésül, a mit persze cikkező ur figyelembe sem vett.

Jöttek az áttérések. Először egy csoportban, aztán szállingózva. Sokat kellene mondanom. Elég az hozzá, hogy mindegyiktől megkérdezett, hogy miért tér át s mind egyhangulag az adót diktálták be okul. Ha azt hiszi cikkező, hogy a jelentkezést felvevők azt meg nem kérdezték, hogy az unit. pap tudja-é, miért térnek át, ugy nagyon csalódik. Igenis megkérdezett tőlük s azt felelték:

Kérdezte, miért térünk át? Megmondtuk, hogy az adóért. Erre ő azt felelte: pedig az magában véve nem elég.

Vagy:

„Mi mondtunk neki, hogy személyenként 1 koronát akarunk fizetni. Ő azt felelte: az mi rajtunk áll, csak majd ki tudjunk vele jönni. Mondta azt is — mondták — hogy ha majd valamire szükség lesz, a tehetősebbek fognak áldozni.“

Lássa Cikkező ur, épen ezt irtuk mi. A ref. egyház nem tudott egyelőre e kívánalomnak megfelelni, megígérte Ön. Hogy mit irt a levelemben, ahoz nekünk semmi közünk. Egy szóval az áttértek ma is koronát fizetnek fejenként. Sőt azt is ígérte nekik, hogy mihelyt harminc gyermekük lesz, épített a város számukra iskolát. Azt hiszi talán, hogy azokat a szegény embere-

ket kell elítélnem, a kik szabadulni akartak minden áron a tehertől?

Oh sok keserü tapasztalat volt itt, mikor ujat huzott a férj a felesége ellen, kitért az apa, maradt a gyermek. S majd lesz alkalmam lejjebb többet is említeni a nyomtatott jelentkezési lapokkal terjesztett unitarismus hatásáról. Hogy honnan vették azokat a lapokat, azt én meg nem mondhatom.

Az egyik háborúság, melyet adott nekünk az Isten, elmúlt. Következett a második. Virágvasárnapján ismét itt volt Ön, cikkező ur. A „Nemzeti Szállodában“ szállt meg, ott intette az ablakhoz az épen heti piacra menő hiveit, kik elvezették innét a szociálista körbe. Akkor annak tagjai között lehetett úgy 30 hive, az ott összegyűlt unitáriusok száma — mondjuk — 60—70, a nagy tömeg pedig református. Az egyház vezetői semmit sem tudtak róla és azért volt suttyomban: nyilvános vitatkozás szolgálhat a lelkiismereti szabadság elvének, de idegen gyülekezet előtt isteni tiszteletet tartani, pláne a ló-lábként kilátszó háttérrel a sikerre, nem egyéb, mint lélekhalászás. Nem vitatkozom rajta, mit predikált, Ön maga megadta az indokát, honnan keletkezett az a hír, hogy unitárius vallás és a református egyforma. T. i. mert bevezetésül azt magyarázta, hogy az Önök istenitisztelete is ugyanazon elemekből áll, mint a miénk. Megjegyzem, nem, mint vallási kérdést, fogom feleleltet, hanem, mint kortesfogást. Igenis azzal volt tele Tur, hogy a két vallás egyforma és mégis kevesebbet kell fizetni.

Ezt cáfolni, irta Nemo meg rövid tudósítását, hogy időleges tájékozást nyújtson. Amit Nemo irt, azt a néptől vette s cáfolatait megtalálhatja kézikönyvekben. Ha nem csinált volna itt zavart, olyan keserü megítélésre nem szolgált volna reá.

A bomba, melyet ide bevetett, veszély nélkül pattant szét. Legyen nyugton, többé nem is bombázhatik. Ime ez az, „ami nem volt rendben a mezőturi ref. egyház háza körül“ mint elmésen megjegyzi s ezért dicsekszik fennen: „hogya én a zavarosban akartam volna halászní, tehettem volna és akkor talán volna okuk arra a műfelháborodásra.

Kötelességem volt ezeket előadni, hogy igazoljam Dr. Ferenc Gyula két megjegyzésének igazságát, mely adókérdésre és a zavarosban halászásra vonatkozik s igazoljam Nemonak és Thuriusnak felszólalását. Hogy miért nem közölte a szerkesztő a „Mezőtur és Vidékebe“ beküldött cikkét, azt ő maga indokolta azzal, mert hat hét múlva küldte be, mikor már a másik háborúságon is tul voltunk, melyet adott nekünk az Isten. És Ön sajátkezü levele szerint meg-

nyugodott ebben, irván, hogy jogában áll a Szerkesztőnek egyházi lapokhoz utasítani az egész vitát. S mégis hirdette a rajta esett jogtalanságot a lapokban. Pedig a Szerkesztő még egymásik érvet is hozhatott volna fel, mert bizony az Ön cikkjének a hangja még kevésbé ütötte meg azt a mértéket, melyet az alatt az affectált műveltség címe alatt igényel. Persze Önnek kedves lett volna ismét egy kis zavar. Talán az sem bizonyítja türelmes voltunkat, hogy türtünk eleddig egyszeri felszólalásunk után mialatt Ön szenvedélyesen cikkezett.

Fiatal barátomhoz, kivel absolute nem volt szándékom polemiba bocsátkozni, van még pár szavam. Történelmi ismereteiről, melyekről többek közt azt irta valahol, hogy Némót szeretné a történelemből kioktatni, közelebbi tudomásunk nincs, akár terjed az tul a kézikönyvek ismeretén, akár nem. Majd úgy lehet, leend alkalma azt megmutatni. De bármennyire kiváló embernek gondolja is magát, egyhez nincs joga, hogy Debrecenről, a magyar kultura mindenkori zászlóvivőjéről, melynek gazdasági sulyát, fajmagyar voltát mindenki tisztelettel, kalap levéve kell, hogy említse, olyan ledér lekicsinyléssel szóljon. Én Önnek egy munkáját ismerem, az itt Mezőturon van. S abban áll, hogy kereszteleetlenül van, iskolázatlanul marad a gyermek, mert nincs ki keresztelje, vagy hova járjon; abban áll, hogy ez a mi türelmes jó népünk egyházilag kormányozhatatlan lesz; ha felekezetenkülivé lenne, 5 évig fizetne adót, lesz belőle unitárius, mert ott az egy koronát sem fizeti meg; abban áll, hogy türelmetlenségének olyan jeleit adja, mint pár hónappal ez előtt egy egyháztanácsunkhoz benyújtott kérvényben, hogy szüntettessék be a papi állás, szállitassék le az egyházi adó egy koronára, mert különben . . . unitáriussá lesznek. Erre mondhatjuk aztán el: oh tempora, oh mores és oh lelkiismeret!

Ime röviden a hatás. Legyen nyugton, mi tudjuk, hogy népünk jó, csak izgatni nem kell s szeretettel vagyunk még az áttérni kényszerültek iránt is, hisszük, hogy a viszonyok kedvezőre fognak fordulni. Felölünk csak cikkezen Ön, mi tudjuk, hogy velünk az igazság, velünk az Isten.

Thurius.

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletü szerkesztő ur!

Engedje meg, hogy a lelkészi nyugdíjról szóló VII. t.-c. intézkedésének egy oly nehézségét tüntessem fel, mely a jelenben élő öreg lelkészek — mintegy kizsák-

mányolásának mondható — a jövő nemzedék érdekében, mely szintén alapul szolgálhat arra, hogy ezen törvény intézkedései változtatás alá kerüljenek.

A f. 1907. máj. 18. s következő napjain tartott egyházkerületi közgyűlés az „egyházi törvények életbe léptetésére” vonatkozó megküldött jegyzőkönyvi kivonata a 20. lap 1-ső pontjában azt mondja, hogy a „belépésre kötelezett lelkészek” a kívánt okmányok és kötelező nyilatkozatokat f. év aug. 1-ig kötelesek eszper-sükhöz beszoigáltatni, megtagadása fegyelmi vétséget képez.”

Hogy a fegyelmi eljárást kikerüljük, mert hát a törvény parancsol, kénytelenítettünk az okmányok és nyilatkozatokat beszoigáltatni.

A törvények iránti tisztelet a lelkészekről mindenkor várni lehet, de várható-e ez oly törvény iránt, mely elviselhetetlennek mondható teherrel róvja meg a lelkészeket, különösen az öregkorukat, a multa kiterjedő intézkedésével.

Igazolom a következő példával.

1600 k. törzsfizetéssel bíró missziói lelkészi állásom van, mivel az 1904. évi I. törvény cikk 114. §. azt mondja: „A missziói segélyek a lelkészi jövedelembe be nem számíthatók” ezen törzsfizetés után, mikor 1908. év január 1-én a törvény életbe lép, tartozom beléptidjéért 368 korona összeget befizetni, ugyde az életbelépés idején 8 hónap hiján, 65 éves leszek, s 1908. máj. 7. 39 éves rendes lelkész, már most ezután a 39 év után 4% összegül a törvény parancsából köteleztetem 874 k összeget is befizetni, azonkívül 56 k tagsági díjat évenként, s mikor a nyugdíj 6 év múlva áldasait osztogatja 1578 koronát fizettem be, tegyük fel ha élek és ezt a jövő nemzedék érdekében, mert nincs senki biztosítva arról, hogy meddig nyulik Ariadne fonala.

Kérem továbbra is türelmét. A lelkésznek nemcsak a nyugdíjba kell fizetnie, követel az állam, a megye, a község, az egyház, aztán a család, a gyermekneveltetés, na meg a hivatalos utazási kötelesség. Tessék csak elképzelni, ha ennyifelé elosztjuk azt a törzsfizetést, jut-e abból mindenféle, mikor még a társadalom is kíván tőlünk áldozatot. Bizony ezt nem lehet másként teljesíteni Nagytiszteletű Szerkesztő ur, mint kölcsön segítségével, de hol a biztosíték, hogy én azt vissza tuoom fizetni s megtörténhetik, hogy épen mikor a napdíjazás folyósítatik, bevégeztem a földi pályát, tehát a kölcsön visszafizetése gyermekeimre marad.

Tessék elképzelni minő lesz a végóra, azon tudat, hogy a jövő nemzedékért tett kényszerült áldozatot, azoknak kell kifizetni, kik annak áldásaiból ki vannak zárva s még a visszatérítés reményétől is megfosztva, mert én sem özvegyet, sem jótétemény segélyére váró árvát már ma sem hagyok magam után, hanem a gyermekeim megrövidítésével, mások érdekét szolgáló áldozatra adott kölcsön visszafizetését.

Van ebben igazság? Lehetetlen beleképzelni!

Az öreg koru lelkészek érdekében hozatott e törvény, de a jelen alakjában nem jótétemény, hanem átok lesz rájuk nézve, melyet ezekre vonatkozólag lehetett volna talán emberiesebben megoldani.

A törvénynek, épen egyházi törvénynek ilyen rendeltetése nem lehet, ugyanazért, a felhozott példa is, hiszem, azt igazolja, hogy ezen 7. törv. cikk vagy megváltoztattassék és a lapok utján feltüntetett példák figyelembe vétele mellett újból alkottassék meg, vagy pedig mint a nt. szerkesztő ur becses lapjában közölte,

az állam által e célra adott 300,000 koronából fedeztessék, mert elviselhetlen teherrel róni meg a lelkészi kart, vagy annak egy részét is, az egyetemes egyház hasznára nem lesz, dicsőségére nem válik.

Épen azért kérem méltóztassék becses lapjában ez ügyet mindaddig felszinen tartani, mig elviselhető orvoslásban nem részesül.

Bilkén, 1907. jul. 24.

Kölcsey Zsigmond.
ref. miss. lelkész.

Missiói levelek.

VI. Részletek a lelkészi Naplóból.

Örömmel tapasztaltam hogy a missziói leveleket igen sokan élénk érdeklődéssel olvasták és hogy eddigi leveleim, magára az oly nagy fontosságú missziói munkára nézve is nem maradtak teljesen hatástalanok. Az ezen pontra irányított figyelem maga után vont a missziói munkálkodás helyes megítélését, és a helyes megítélés a rokonszenvet, és szeretetet is.

Egyebek között egy Genfben tartózkodó lelkes ifju testvérünk is bizonyosat tesz ezekről az ő szép leveleiben melylyel a távolból felkeresett. Ő arról tesz bizonyosat hogy a missziói levelek melegsége átment az olvasók lelkébe is, s örömet fejezi ki azon, hogy a mi magyar ref. egyházunknak is vagyon dicsekedése az Urban.

Általában sok jó szívből merített buzditást, és bátoritást arra, hogy folytattam a missziói leveleket, hogy minél inkább feltárjam a munkát, s annak részleteit, a melyeket itt az Ur által végeztem.

Husz év minden egyes lényeges munkájáról, feljegyzést tettem ami Isten országa ügyének, református egyházunk építésének nagy céljaival összefüggésben lehetett.

E feljegyzésekből közlök röviden részleteket, azon reményben, hogy e közléssel sem unalmas nem leszek, sem haszontalan munkát nem végzek.

Először a szervezkedés, az alakulás idejéből vezetett naplomat nyitom fel, s közlök belőle tájékoztatót.

1888-ban vagyunk. Már 1887 októberben indultunk meg, de az 1888-ik év volt az, a mikor az alapokat lera-kosgattuk a jövő számára.

Jan. 15-én Valkány községében lakó reformátusokat meglátogattam, őket házaiknál külön-külön felkerestem, köztük isteniszteletet tartottam, Isten nevében erős kitartásra, bátor munkára, hithűségre buzditva őket: egy kisdedit kereszteltem. Az összes szórványok között ezen oláh községben van a legtöbb ref. lélek, mintegy 60. Makórol jöttek ide, jobb sorsot keresni.

Jan. 21. Gróf Ráday egyházmegyei gondnoktól levelet kaptam, melyben van hit is, szeretet is. Egy nagy nemes lélek buzditó, bátorító szava szól a levélből. És felajánlás: hogy minden dolgainkban kész támogatásra és segedelelnre ajánlkozik. Örömet nyilvánítja a felett, hogy ugy látja, hogy nem kenyérért jöttem ide, hanem magas célok szolgálataira. Igéri, hogy szive mindig nyitva van előttünk. A levélre válaszoltam.

Itt kezdődik Rádayval való összeköttetésem mely összeköttetésnek később annyi áldása lett egyházunkra.

Febr. 19. Valkányba utazás, istenisztelettartás, adózási ügyekben rendezkedés.

Febr. 28. Gróf Ráday gondnoknak részletes tudósítás megy arról, hogy hol van itt a missiói területen kincstári birtok, a melyből egyházunknak kérni lehetne.

Febr. 29. látogatás Oroszlamoson s a közs. jegyzőnél intézkedés az ott lakó ref. hívek felkeresése s összeírása dolgában. Innen kocsin tovább utazás Török-Kanizsára, a hol kiérkezésem után a reformátusok majd a község más vallású intelligens közönsége is összegyűlt. — Adózási ügyeket s az istenisztelet idejét elrendeztük.

Márc. 29. Valkányba menetel, itt egész nap a konfirmándusoknak magyarázás, tanítás, kérdés, buzdítás. Másnap Nagypénteken a közs. iskolában istenisztelettartás, predikálás, hat gyermek konfirmálása 24 egyén számára Urvacsoraosztás.

Ápr. 1-én itthon végzett husvétii szentszolgálat után éjjel kiutazás Török-Kanizsára, hol husvét második napján predikáltam és azután 32 személynek Urvacsorát osztottam. Sokan voltak jelen szerb és kath. emberek is.

Ápr. 7 nagyobb látogató körutára indulás. Makón tett látogatás után Kiszombor Ó-Béba, Kübekháza, Oroszlamos, Majdán, községekben a ref. hitsorsosok felkeresése, összeszedése, s írása iránt intézkedtem. Kübekházán egy ref. sincs Oroszlamoson 34, Majdánban 14 lélek Bébán egy szép urasztali terítőt kaptam egyházunk számára.

Ápr. 17. Komlóson kerestem ref. híveket. A postamestert találtam két fiával, Lovrin német községben nem találtam ref. lelket.

Ápr. 20. Mokrinban tettem látogatást. A vasut melletti gőzmalomban reformátusokból lett nazarénusokra találtam. Egy órát időztem ezekkel, beszélve velök az ő nazarénus hitokról. Csak magukat állítják az igazság birtokosainak, és keresztyén életet élőknek, minden másról nagy kevélyen szólnak. Tőlök gyalog elmentem a Valkányi állomásra 9 km. távolságra s onnan beutaztam Szegedre a kincstári jószágigazgatóságához, tájékozást szerezni arról, hogy az én missiói területemen hol van a kincstárnak birtoka. Éjjel utaztam haza.

Máj. 4. nagy körutára indultam. Tiszahegyesen felkerestem Reviczky Tamás uradalmi igazgatót, a kinek felesége ref. vallású. Nehány órát töltöttem itt; s úgy az igazgató, mint az Uradalom részéről adományokat kaptam az egyház részére. Innen Tiszaszentmiklóstra mentem, hol József főherceg uradalmi tisztje és felesége is reformátusok. Évi 20 forintot ajánlottak fel az egyház részére. Egy ref. vall. mérnök pedig 10 forintot. Innen tovább mentem Csókára. A községi jegyzővel felhívtam azokat, a kik tudomás szerint ref. vallásúak. Velök beszélve azt tapasztaltam, hogy ez embereket már a katolicizmusba való beolvadás veszélye fenyegeti. Már jobban ösmerik azt az egyházat — mondák — mint a miénket. Hűségre, egyházuk szeretetére intve őket átmentem Zentára is, ott tanuló két gróf Ráday árva gyermek látogatására. — Vissza jövet nagy volt a sötétség, az eső is esett s a lovak levitték kocsijukat a magas Tiszatöltésről a mélységbe, a hol a kocsi maga alá temetett, de az Úr karja épségben kiszabadított a veszedelemből. Három napi utazás után tértem haza.

Máj. 10 Valkányban istenisztelet, Urvacsoraosztás, látogatások.

Máj. 15. Oroszlamoson a közs. jegyzőnél keresz-

Máj. 20 itthon végzett pünkösztői szolgálat után délben Ó-Bégára mentem, hol második ünnepen tartottam isteniszteletet. Nem csak ref. de más hitű emberek is sokan voltak jelen.

Jun. 9. Nagyobb körutára indultam. Kis-Orosz, Magyar-Csernyán tudakoztam, hogy vannak-e ref. vallású lakosok. Magyar-Ittebén látogatást téve, ott predikáltam, innen Csenére mentem, hol egy ref. mérnök-nél töltöttem pár órát. Majd Gyertyamoson az ottani ref. vall. orvost kerestem fel, és látogattam meg.

Jun. 16. gymnásiumi, és népiskolai ref. tanulók hittani vizsgája tartatott. Püspök úján miniszteri leiratot kaptam hogy a gymn. rajztermét isteniszteletre 1889 végéig átengedi. Fehér Ipoly főigazgató bár mindenkép ellenünk dolgozott, célunkat elértük.

Jun. 17. Valkányon vettem részt a vizsgán. A községi iskolába járnak a ref. gyerekek is, de a tanítás végtelenül silány. A 6 osztály alig felelt valamit. Egy óra alatt mindent elmondtak, s ekkor a tanító kijelenté hogy ennyit tanultak. A mi magyar ref. híveinket ez a nyomoruságos iskola felette bántja.

E tapasztalásból jutottunk aztán később oda, hogy e helyen magunk alapítsunk iskolát. Isteniszteletet is tartottam, látogatásokat is tettem az egyes családoknál.

Jun. 29-én tartott presb. gyűlésen tanácskoztunk a Nagyikindán felállítandó ref. iskoláról.

Jul. 3. Budapestre utaztam, hogy Tisza Kálmán miniszterelnök és pénzügyminiszter előtt kérésemet előadjam a célból hogy a missió területen fekvő kincstári földekből juttasson valamit a mi magyar missiónk céljaira. A kihallgatást kijárva, 5-én voltam Tiszánál, a ki szívesen foglalt, s kérésem teljesítését megígérte. Ráday Grófnál is többször voltam. Az osztálytanácsosnál Móricz Vincénél szintén eljártam a dologban.

Megjegyzem, hogy e kedvezményezés 1900 febr. havában kedvező sikerre jutott. Mert Ó felsége a kormány felterjesztésére 45 kat. hold földet adományozott az egyháznak. Megjegyzem azt is hogy a kedvezményezés, és a sikerre jutás közötti idő alatt még három ízben jártam Budapesten és többször Szegeden is, a nélküli hogy utazásaim költségeinek megtérítését vagy fedezését kértem volna az egyháztól.

Jul. havában Gyomán, Mező-Turon, Turkevében. Nánáson predikáltam, s az egyház részére némi adományokat gyűjtöttem.

Aug. 13-án volt nálunk az első esperesi látogatás Szabó János esperest üdvözölhettük körünkben a kivel több előkelő helyen látogatást tettünk.

Aug. 20 Komlóson látogatást tettem.

Szept. 1. Valkányban istenisztelet, s urvacsora osztás tartatott; melyen a hívek nagy része megjelent.

Szept. 19. Mokrinban látogatáson voltam, az adózási dolgában intézkedtem.

Szept. 30 Torontál megyéhez kérvényt küldöttem egy olyan telek adásáért, melyen templom, és lelkészlak lenne építhető.

Okt. 3. T.-Hegyesen, és Bocsáron tettem a hívek-nél látogatást.

Okt. 6 Ó-Bégára utaztam, a délután folyamán minden itt lakó ref. családot házaiknál felkerestem a másnapi isteniszteletre őket meghívtam. Meg is jelentek mind rajtok kívül sokan más vallásúak is, a plébános is. Az egyh. adókat szívesen befizették. Innen Oroszlamosra utaztam, majd ismét tovább Török-Kanizsára, hol a híveket felkerestem, s velök lelki ügyekről s egyházunk dolgairól beszélgettem.

Okt. 13. Valkányon a hiveket házaiknál meglátogattam. A látogatást nagy örömmel vették, kifejezték, hogy nagy áldásnak tartják azt, hogy őket időnként meglátogatom. Az a tudat **hogy** egyházunk van, erőt ad nekik az itt maradásra, sőt ez szaporítani is fogja itt a ref. népet. Isteniszteletet másnap tartottam.

Okt. 27. Valkányban temetést végeztem. Ez volt az első ref. temetés.

Okt. 29. Gyertyámosan esketést végeztem.

Okt. 29. Kis-Oroszon tettem látogatást.

Nov. 12. Bodkán eskettem egy ifju párt: jövet Gyertyámoson is tettem látogatást.

Nov. 17. Valkányba utazás. Innen Egyházaskérre átmenetel. Itt makói ref. emberek, több család földet vásároltak, azt tudakoztam, ide költöztek-e már, hogy ha idejönnek gondozásba vehessem őket, s tanköteles gyermekeiket. Valkányba vissza menve, ott isteniszteleletet tartottam.

Nov. 24. Bocsáron egy uri család ezüst menyegzőjén vettem részt, alkalmi beszédet intézve az ünnepelőkhöz.

Dec. 1. Oroszlámoson egy családnál látogatást téve T.-kanizsára mentem, hol másnap a g. kel. szerb iskolában tartottam isteniszteleletet, melyen hiveinken kívül igen nagyszámú közönség jelent meg. Ő felsége 40 éves uralkodásának ünnepét ülték a hatóságok ezek is eljöttek. Elmondtam beszédem folyamán, hogy az a 40 év milyen nagy változást szült. 1849-ben azon a helyen a szerbek irtó háborút folytattak a magyarok ellen és most mi, a magyarságot képviselő egyház hivi a szerbek iskolájában együtt imádkozunk a haza boldogságaert.

Dec. 22. Egyházaskéren tettem látogatást és beszéltünk egy magyar iskola felállításáról.

Dec. 23. Valkányban istenisztelelet s Urvaacsoraszta 23 hívőnek.

Ime vázlatosan a kezdő év munkája, tervei. Az élet mozdulása, a szívek, s a lelkek ebresztgetése. — Sejtelmek, és vágyak kialakulása. — Öröm volt ez az idő mert tele volt reményekkel a lélek. A reményekből sok valóság lett azóta, tán több, mint kezdetben volt a remény. De a valóság már mintha nem adna annyi örömet.

De hiszen itt még mindig van remélni való, itt még a virágzás kora tart. Csak az én erőm is el ne lankadna, de hiszen én csak muló eszköz voltam, s vagyok a nagy Teremtő kezében. Az eszköz elkophatik, de legyen örök viruló tavasza, gazdag virágzása az én szeretett egyházamnak az Ur hatalmas Lelkétől!

Fekete Gyula.

Roma locuta.

A sárospataki ref. lapok szová teszik a D. P. L. ez ügyben adott közleményét. E támadás által kihijva közöljük a Zoványi Jenő beadványát, melyben fegyelmi panaszt jelent. A beadvány így szól:

Mélyen tisztelt püspök ur!

A sárospataki akadémia tanári kara folyó évi június 14-én tartott ülésében akadémiai és kollégiumi igazgatónak választott a jövő 1907—8 tanévre. A még jelenleg is érvényben levő Egyházi Törvények 493 §-ának b. pontja, valamint a sárospataki kollégium legutoljára 1897-ben kinyomott Kormányzati Rendszabályaink 28

§-a épen úgy biztosítja a tanári karnak azt a választói jogát, mint ahogy nekem a passiv választási jogot annál a körülménynél fogva, hogy a sárospataki akadémiának nyilvános rendes tanára vagyok, a ki nem léven felfüggesztve tanári állásomtól, teljes birtokában vagyok a vele járó valamennyi jognak és kötelességnek. Formahiba sem merült fel a választási eljárásban, ami bármely irányban kétséssé tehetné annak érvényességét.

Az ennél fogva kifogástalan törvényességgel megejtett választás alapján immár a Kormányzati Rendszabályok 14. §-ának e) pontja és 28. §-a értelmében kollégiumi igazgatótanács által végrehajtandó beiktatásom következett volna, de ezt megtagadta a nevezett testület, mert személyem nem épen rokonszenves előtte és mert tart tőle, hogy hivatalommal járó igazgatótanácsi tagságom révén talán meggyőzhetek némelyeket azoknak az igazsága felől, a miket tényeknek ismertem meg az igazgatótanács működésének eredményei közül.

Az említett igazgatótanács aként magyarázza ugyanis a Kormányzati Rendszabályok ama rendelkezését, mely szerint az akadémiai igazgatót „hivatalába az igazgatótanács iktatja be,“ mintha jogot adna neki arra, hogy ha úgy tetszik, hát nem iktatja be a törvényesen megválasztott igazgatót, vagyis mintegy felülvizsgálhatja, hogy ki a neki kedves avagy nem tetsző egyéniség s az utóbbi ellen vétót mondhat.

Mire való volna akkor a tanári kar választási joga? Ugyan van-e rá példa valahol, csak egyetlen egy is, hogy valamely illetékes testülettől történő választást bármely felsőbb hatóság abból a szempontból vizsgálhasson felül, hogy kellemes-e a felsőbb hatóságnak a megválasztott egyén avagy nem? Igenis, mindig meg van az a joguk az illetékes hatóságoknak, hogy amennyiben kifogást tesz valaki valamely választási eljárás szabályszerűsége, vagy a megválasztott egyén törvényes qualificatioja ellen, elbírálhassa a választás érvényét, de soha sincs meg az, hogy az egyéni rokonszenv vagy ellenszenv alapján semmisítse meg a törvényesen megéjtett s felelősséggel vagy panaszszal meg nem támadott választást és a megválaszthatásra képesített egyén megválasztatását.

Az eddig érvényben álló egyházi törvény 496. §-ának b) pontja különben is annyira kizárólagosan es minden korlátozás nélkül az akadémiai tanári kar hatáskörébe utalja az igazgató megválasztását, hogy semmiféle igazgatótanács, de még egyházkerület sem formálhat rá igényt, hogy bárminő szempontból vagy kifogással illusoriussá tegye ezt a jogot, a mely végeredményében nem volna így egyéb, mint kinevezés választásnak az álarca alatt, bürokrácia a demokrácia és autonómia frázisával.

Nem adhat erre jogot a törvényvel szemben semmiféle Kormányzati Rendszabály, de egyáltalában nem is ad a sárospataki kollégiumé sem. Mert hiszen arra higgadt fejjel nem lehet építeni semmit sem, hogy nem úgy vannak fogalmazva az illető §-ok, hogy köteles beiktatni az igazgatótanács a megválasztott akadémiai igazgatót. Az a körülmény ugyanis, hogy p. o. az igazgatótanács „hatásköréről“ (nem pedig „jogköréről“ vagy „jog és hatásköréről“) szóló 14. §. az e) pontjában úgy fejezi ki magát, hogy a „két igazgatót hivatalába beiktatja,“ egyáltalában nem foglalja magában a beiktatás megtagadhatóságának jogát, hiszen a gimnáziumi igazgatót ő maga választja, a kinél tehát szó se lehet a magától ögzett választás eredményének önmaga által való felülvizsgálásáról s így egyazon kifejezés értelmében absolute nem csempészhető be az az akadémiai

igazgatóra nézve sem. Különben is, ha a „kötelesség“ szó folytonos hangoztatása nélküli, szokásos fogalmazás azt a jogot tartalmazná, hogy az illető hatásköri teendőt nem kellene multhatatlanul teljesíteni, akkor per analogiam némely más hatásköri teendők teljesítése szintén meg volna alkalmilag tagadható, amit azonban bizonyosan perhorrescálna maga az igazgatótanács. P. o. a Kormányzati Rendszabályoknak a köziskolai szék hatásköréről szóló 19. §-a b) pontja szerint ez az iskolaszék „a kormányzó hatóságoknak az egész főiskolát illető határozatait végrehajtja,“ ugyszintén az akadémiai és gimnáziumi székek hatásköréről szóló §-ok ugyanezzel a fogalmazással tartalmazzák a megfelelő intézkedéseket. Feltétlenül épen az igazgatótanács méltatlankodnék a legjobban s tenné meg a legerélyesebb intézkedéseket, ha válogatnának az illető tanárkarok a rájuk vonatkozó határozatokban és csak a tetszésökkel megegyezőket hajtanák végre, mivelhogy nincs meg e pontokban a „köteles“ szó. A milyen renitentia volna ez a felsőbb hatóságokkal szemben, épen olyan most az igazgatótanácsé a tanári kar jogkörével szemben és ha amaz alulról kezdett anarchiára vezetne, ez felülről megindított anarchia és a vele együtt járó ököljognak kárhuzatos uralma.

Állítólag abból az okból tartotta alkalmoszerűnek erre a tere lépni az igazgatótanács, mivel nem régiben állottam fegyelmi eljárás alatt azért, hogy kimutattam a sárospataki kollégium vagyonezelésének szomorú eredményeit. Nemhogy szégyelné magát a miatt, hogy az általa akkor pótlólag beterjesztett magánpanaszában elősorolt vádpontok közül egyetlen egyet sem tudott bizonyítani s az ellenem szóló és végre is hajtott jogerős ítélet a legcsekélyebb mérvben sem támaszkodik az ő könnyelmű és valótlan panaszaira, hanem ugy próbálja helyreállítani az ilyen eljárásával megrendített tekintélyét, hogy mellék és pótbüntetések teremt önkényűleg. A sárospataki kollégium igazgatótanácsa jogosítottnak érzi magát arra, hogy kiszabjon a még most is érvényes törvényben absolute elő nem forduló eféle büntetéseket és a konventi bíróság ítéletéhez hozzáfűggeszen ilyen, törvényen kívüli pótlékokat. Nem gondolja meg, hogy miután nem voltam felfüggesztve állásomtól, még a fegyelmi eljárás folyamán is választható lettem volna akárminő iskolai tisztségre, nemhogy a fegyelmi eljárás végleges és teljes befejezése után.

Sulyos kötelességmulasztást követett el e szerint az igazgatótanács és mivel megakadályozta velem, hogy elfoglalhassam hivatalomat, még sulyosabb visszaélést a hivatali hatalmával. Fegyelmi panaszt teszek tehát ellene a régi egyházi törvények 301. §-ának 7. és 8. pontjában, illetőleg az új egyházi törvények V. t.-c. 34. §-ának 1. és 6. pontjában foglalt fegyelmi vétsége miatt. Kérem a m. t. püspök urat, hogy kegyeskedjék velem szemben fegyelmi eljárást folyamatba tenni, és előre is kérem a m. t. bíróságot, hogy szigorú büntetéssel sujtsa a hatalmi erőszaknak ezt a példátlan tényét.

Mély tisztelettel maradok Sárospatakon 1907. jul. 3. Zoványi Jenő, theol. akad. ny. r. tanár, mint a sárospataki kollégium és akadémia törvényesen megválasztott rector professora.

* * *

A fenti beadványt, melyet most is minden megjegyzés nélkül közlök, miután már az előző számban a sárospataki ügyről a magam nézetét őszintén és nyíltan elmondottam, nem kívántam e lapokban közreadni.

Nem pedig azért, mert nem akartam a tiszántuli kerület dolgaival bővebben foglalkozni. Miután azonban a kerület hivatalos lapja ezt az odiosus igazgató választási ügyet tapintatlanul újra felmelegíti, közlöm e beadványt, hogy lássák mindenek mint áll a dolog s azt is, hogy minő erők hozattak itt működésbe s mily nagy itt már a romlás. Megjegyzem, hogy ez a romlás nem az igazgatótanács most már csak nem installálónak minősített határozatában áll, hanem abban a meghasonlásban, mely egyfelől a kerület és annak főiskolája, másfelől a főiskolának tanárkaráiban magok közt a tanárok között az ilyen beavatkozásokra támadt. E meghasonlásnak eredménye ellenszenv a tanárok, az iskola és általában a kultúra iránt, a mit az iskola, a tanárok s a kultúra hasonló ellenszenvvel fizetnek vissza és még egy másik. Egyes simulékonyabb vagy törtetőbb alakok előtérbe nyomulása, a kik az ilyen harcban döntő szerepet nyerne. Mind a kettő veszedelmes tünet, melyet szó nélkül kálvinista embernek alig lehet hagyni s ez az oka, hogy a D. P. L. szóvá merte rövid hír alakjában tenni ezt az országos és mindenképen közérdekű esetet, a melynek személyei egyik és másik oldalon lehetnek bárkik s ez legyen ránk is közömbös, de maga a dolog, az elvi jelentőségű tény, akár úgy fogjuk fel mint az igazgatótanács tagjai: a sárospataki iskola lázadása a kerület ellen, akár úgy mint a hogy mi látjuk; a kerület, a bosszu harca a sárospataki iskola ellen, egyformán mindannyiunkat érdeklő közös veszedelem, melynek minél hamarabb elejét kell venni. A sárospataki iskola ügyét megemlítettök a hírlapi szolgálat természetes kötelezettsége mellett. Ezt jelenti a D. P. Lapokban Roma locuta, causa finita cím alatt foglalt közlemény és semmi mást. Hogy ezt a közleményt a Sárospataki Lapok nem képesek megbocsátani, azt meglehet érteni, de megrovásukra nem szabad válaszolni. Nem, mert nekik nincs joguk ez ügyet tárgyalni s a D. P. Lapot és a többi ref. lapok szerkesztőit számadoltatni. Ők ebben az ügyben, épen mint Zoványi érdekel, szereplő és még nem is olyan rokonszenves felek. Méltányos tehát, hogy igazságok előadásán túl e dologgal ne foglalkozzanak. Ezt kívánjuk tenni mi is, miután ez ügyben mondanivalónkat előadtuk.

Szerkesztő.

TANÜGY.

Szemle.

II.

Más rugók indítják a gyermeket és mások a felnőtt embert a jó követésére, a művelt és a műveletlen ember erkölcsi felfogása közt is nagy a különbség. A felnőtt és művelt embert az értelem, a józan ész és tisztult erkölcsi felfogás teszi jellemessé, míg a gyermeket és műveletlen embert jó részben a tekintély, sokszor pedig a külső kényszerítő eszközök indítják erre.

Kétségtelen, hogy a népiskolai tanulóra nézve eltekintve a kényszerítéstől, a tekintély, melyet a vallás képvisel előtte, tekintendő az erkölcsi képzés alapjának. Vannak ugyan egyes kiváló férfiak, kik a társadalomnak hasznos tagjai és erényekben gazdagok, a nélkül, hogy felekezetöknek külső szertartásait mindenben követnék. De ezek mindnyájan olyanok, a kik habár egyoldalú

felfogással, de mégis a műveltség magasabb fokára emelkedtek. Csak hogy ez már eredmény, a műveltség eredménye a mi az illetőknél gyermekkori valláserkölcsei képzés nélkül nem jobb volna létre.

A kis gyermeket tehát csak vallásos alapon lehet erkölcsi jellemmé nevelni, mert műveltsége még nincs. A vallásos érzelem paedagógiai hatása pedig a gyermekre nézve a függés érzelmében csucsosodik ki. A vallás tanítója az első pillanattól fogva meggyökerezteteli szívében, hogy az embert Isten teremtette, a világot Isten tartja fenn és kormányozza, minden jót Istenől nyertünk, Isten a jót jutalmazza, a gonoszt megbünteti. Ez a mi a gyermeknél a függés, de egyszersmind a hála és a kötelességérzelmet létrehozza.

Hogy ezek így függenek össze, leginkább bizonyítja az a körülmény, hogy sok tudásban kiváló ifjút látunk, kik a valláserkölcsei alapot elvesztvén lábaik alól, egész jövőjüket tönkreteszik, mint ezt sok szomorú eset igazolja. Pedig az értelmi rugók ezeknél is megvoltak!

Ne kicsinyeljük tehát, vagy ne próbáljuk mesterséges uton pótolni azt a valláserkölcsei képzést, melyet a ref. népiskola tanítója van hivatva növendékeinek adni. Csak az olyan tanító nevel erkölcsi jellemet, a ki a vallást nemcsak tanítja, hanem annak érzelem nemesítő oldalára feltett a fősúlyt, sőt a többi tantárgyakat is állandó vonatkozásban tartja a vallástannal.

De hogy a vallástannal első sorban jellemképző legyen, a tananyagot és annak módszerét ezen célok irányához kell alkalmazni. E tekintetben különösen az elemi iskola alsóbb osztályainak tananyaga esik súlyos kifogas alá.

A gyermek már az I. osztályban ó- és újszövetségi történetekkel foglalkozik, melyeknek bármelyikéről elmondhatjuk, hogy a gyermek azoknak a világába nem tudja magát beleképzelni. Ugy az ó, mint az újszövetségi történetek azon nehéz feladat elé állítják a gyermeket, hogy képzeljen el egy általa nem szemlélt, jó részben meg a felnőttek közül is kevés ember által értett világba. Idegen világot képzeljen el akkor, a mikor még a saját környezetéről sincs tiszta fogalma.

A beszéd- és értelemgyakorlat is a paedagógusok egyező felfogása szerint a tantermet és a szülei házat, mint közvetlen szemlélet tárgyait teszi kiindulás pontjává. Bizonyos, hogy a bibliai történetek tanulásához hozzá kell fogni már az I. osztályban, de ez a tény arra indítson bennünket a tananyag kiszemlélésénél, hogy a miket a gyermek szemléleteire támaszkodva könnyen el nem képzelhetünk, azokat lehetőleg szűk körre kell szorítani.

Azt se feledjük, hogy több bibliai, ó-szövetségi történet van, mely az erkölcsképzés keretébe nehezen illeszthető be. Egyes ótestamentumi alakokról, kik pedig fenkölt gondolkozásuak, sok gyarlóságot, sőt bűnt kell tanítani, a mi a tekintély rovására esvén, az egész vesztit erkölcsképző értékéből.

Fokozatosságot kell ebben tartani. Különösen a 2. osztályban csak olyan bibliai történetet kell tanítani, mely a jót és nem a rosszat, s az ember gyarlóságait ismerteti meg. Hogy így több történet tanítása elmarad, az nem nagy baj, mert az elemi iskolai vallástani anyag több fokon fordulhat elő és pótolható.

Nagy baj származik abból is, hogy vallástani kézi- és vezérkönyveink igyekeznek a biblia zamatos kifejezéseit megtartani. A tárgy iránt való szeretetre vall, de megtörtént eseteket tudok, hogy egy-egy nehezebb kifejezés vagy mondat hosszú magyarázgatás után is

értelmetlen szóhalmaz maradt a gyermek előtt, pl. a teremtés történetében: élőlélek. Lót történetében: nagy nemzettség atyjává teszek téged, e földnek minden nemzetségei megáldatnak te benned. Vagy: Jézus 12 éves korában: nem tudjátok-e hogy azt kell tennem, a mik az én atyámnak, Istenemnek dolgai. Gyakorló tanítók sok esetet tudnak arra, hogy teljesen megértetni bizonyos nehéz helyeket nem tudván, be kellett azokat tanítani gépiesen.

Határozottan mondhatom, hogy egyetlen népiskolai tantárgynál sem tapasztaltam annyiszor és oly nagy mértékben az értelmetlen tanulást, mint épen a vallástannál. Ugy látszik, hogy erre a kisegítő eszközre tanító és tanítvány egyformán rá van utalva.

Mindezekből kifolyólag az új népiskolai tanterv kidolgozásánál, de még inkább az annak alapján előállítandó új tankönyveknél és vezérkönyveknél a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni, s a régi tanterv és tan- és vezérkönyvek hiányán segíteni kell.

Dr. Barcsa János.

A debreczeni ev. ref. főiskola akadémiai tanszakának évkönyve dr. Haendel Vilmos rektor szerkesztésében megjelent. A hatalmas kötet hű képet nyújt a híres főiskola fokozatos fejlődéséről. Az évkönyvet Haendel Vilmos dr. rektori székfoglaló értekezése vezeti be, aki „Államkapcsolatok és parlamenti kormány” címmel irt nagyon érdekes, tudományos szempontból igen becses értekezést. Ezután Tóth Károly dr. jogtanár székfoglaló értekezése következik, amelynek címe: A magánjogi jogvédelem a kereskedelmi jogban. Az intézetnek 371 hallgatója volt. 164 hittanhallgató és 207 joghallgató. A jövő évi igazgató Eröss Lajos lesz.

Utasítás az 1907. XXVII. t.-cz. végrehajtása tárgyában. A nem állami elemi iskolák jogviszonyairól és a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól szóló 1907. évi XXVII. t.-cz. végrehajtása tárgyában Apponyi Albert gróf kultuszminiszter utasítást adott ki a törvényhatósági közigazgatási bizottságok számára. Kijelenti a miniszter, hogy olyan szabályokat kívánt rendelkezésre bocsájtani, melyek a törvényben lefektetett nagy elvek átültetését a törvényből folyó eljárás rendjén biztosítani alkalmasak s azt eszközölni képesek is. A törvény erején és ama szabályok révén akarja a miniszter azt a kettős célt elérni, hogy egyrészt amidőn a néptanítók az állam nagymértékű áldozatkészségéből a törvény rendelkezései folytán immár állami segítséggel kedvezőbb anyagi helyzetbe jutnak és a midőn a tanítói állás jogi helyzete és a tanítói illetmények rendszeres kiszolgáltatása biztosítást nyer, a tanítók főfelelőseinek lelkiismeretes teljesítésére és a hazához való ragaszkodás érzetének szünet nélkül való ápolására ne csak buzditassanak, de működésükben kellő ellenőrzés alatt is álljanak; és másrészt, hogy minden iskolából és minden tanító működési köréből ne csak kizárassék a hazafiatlanság minden árnyéka, hanem hogy pozitíve is biztosítottassék a magyar nemzeti szellem uralkodása összes népoktatási intézményeinkben. E nagy nemzeti föladatakat szolgálmi hivatott utasítás hét fejezetre oszlik s egy függeléssel van ellátva. Ugyanezen törvény végrehajtása ügyében köriratot intézett Apponyi valamennyi egyházi főhatósághoz is. A körirat többek közt ezeket mondja: A törvényhozási tárgyalások során ismételtelen kifejtettem s ezuttal is hangoztatni kívánom

hogy ennek a törvénynek egyáltalában nem az a célja, hogy az a jogosult befolyás, melyet a hitfelekezetek az általuk föntartott iskolák működésére — főleg a vallás-erkölcsös nevelő hatásnak biztosítására — gyakorolnak, csökkentessék vagy korlátoztassék; avagy, hogy az állam oly irányu beavatkozása váljék lehetővé, mely az iskola felekezeti jellegének megszüntetésére vezetne, de igenis célja az, hogy a magyar állam területén fekvő minden iskolából kiirtassék a nemzet egységének megbolygatására irányuló minden törekvés, sőt, hogy a magyar állampolgári tudat és hazafias érület ápolása tekintésék minden iskolában a nevelés egyik legfőbb céljának! Az átmenet nehézségeit méltányolva, a mint azokat számba veszi maga a törvény, buzgó közreműködést kívánok abban az irányban is, hogy a magyar nyelv ennek a törvénynek az erején kellő beosztás mellett az anyanyelv elnyomása nélkül, rövid idő alatt közkincsévé válhassék a nemzet minden polgárának, mert ez a törvény egyfelől azt kívánja biztosítani, hogy a tanítók anyagi helyzetének kedvezőbbé tétele mellett buzgalomuk és kötelelességérzetük fokozásával a népoktatás magasabb színvonalra emeltessék, másfelől pedig azt, hogy az iskolában és az iskola révén a hazához való ragaszkodás érzete fölébresztessék és szünet nélkül erősíthessék és hogy a nemzeti egység szükségzerű folyamánaképp a magyar nyelv a haza minden polgára által elsajátíthatóvá tétessék! És legfőként éppen ez irányban számítható Czimed hathatós támogatására, meg lévén arról győződve, hogy Czimed előtt is tisztán áll, miként a nemzet jövő boldogulására, valamint az egyház fölvirágzására is csak úgy számíthatunk, ha a nemzet különböző anyanyelvű minden polgárát a vallásos buzgalom és a nemzeti egység és összetartozás erős érzete hatja át és fűzi együvé! Ezt óhajtom e törvény erején és az iskola révén biztosítani.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A gyermekek vallása.** A mi magyar keresztyén kath. testvéreink a legnagyobb agítációval hordták el az 1868. 53. t.-c. nek a gyermekek vallására vonatkozó azon rendelkezését, hogy a gyermekek nem szerint a szülők vallásában neveltessenek. Ez a rendelkezés, igaz, nem volt praktikus, mert két vallást feltételezett a családban, mindazonáltal miután mind a két vallás egyforma megbecsülésére vezetett, mint valóban ideális rendelkezést fent kellett volna tartani. Annnyival inkább, mert nagy küzelem után jön létre és koronája volt a 40-es évek szabadszelleme mozgalmainak, melyekben Beöthy Ödön és társai voltak épen a vezérek. Nagy küzelem határköve egy valóságos békekötés volt e törvény, melyet a mi keresztyén magyar testvéreink a szent szabadság nevében bontottak meg s melyet Wekerle és társai általában a régi szabadelvű párt is elhordani engedtek és engesztelő áldozatul a feltámadt reactionnak oda debtak. 1894 óta a XXXII. törvénycikk rendelkezik a gyermekek vallása szerint és virágzik a rever-

zális hajsza. A szülőknek szabad sorsot vetni még megszületendő gyermekeik hitére is és eladni azokat egyik vagy másik egyháznak. A rabszolga-kereskedésnél rosszabb az a rendelkezés s ha a szabadság nevében csikartatott is ki, áldatlan következményeket idézett fel: a vallásos versengést, a lélekaláztatást és sokhelyen örökre feldulta a családok de még az egyházak békéjét is. Nem is jó e rendelkezés, kitetszik onnét, hogy a katolikusok magok között nem az 1894. évi XXXII. t.-cikket követik, hanem egy sokkal régebbi még az abszolút időkben létrejött helytartótanácsi rendeletet (lám csak a nagy nemzeti mozgalom hősei még mindég az alkotmány előtti korban élnek) illetve rendeleteket, melyek kimondják, hogy a különböző szertartású kath. szülők gyermekei nemre való tekintettel mindig az apa vallását tartoznak követni. E rendelkezés praktikus és általánossá kellene azt tenni. A hogy azt azonban a kath. alkalmazták, először hibás, mert törvényellenes (lévén az 1904. XXXII. nem csak lex, hanem lex posterioris), másodsor pedig a magyarságra veszedelmes. Mi történik ugyanis, ha gör. kath. oláh férfi magyar róm. kath. leányt vesz el? Az, hogy a gyermekek oláhokká lesznek a rendelkezés erejénél fogva. És ha magyar róm. kath. férfi vesz el oláh gör. kath. leányt? A gyermekek oláhokká lesznek az anya vallása, illetve nemzetisége miatt. A magyar leányt oláhvá teszi a „törvény“, az oláh nő oláh marad nemzetiségi fanatizmusa és a műveltebb magyarságba való természetes felemelkedési nehézség folytán. Így lesznek ezrek és ezrek minden évben oláhokká a kath. egyházban. Már ezért is nehezen nézzük mi, ha hiveink oda térnek. Vallásukkal megbékélnénk, hiszen a kath. vallást se támadjuk. Általában már túl volnánk a középkoron. A tőlünk áttérőknek magyarságát azonban mindig felthetjük, míg ez a helytartósági rendeleteken nyugvó kath. vallásközi megegyezés fent áll. Hogy pedig fent áll, azt a székes főváros tanácsának legközelebb kiadott rendelkezése bizonyítja. Ez a rendelkezés és az arról szóló hír így szól: A gyermekek kötelező vallása. A budapesti görög szertartású katolikus lelkészi-hivatal jelentéséből tudomására jutott a tanácsnak, hogy a főváros iskoláiban a tanulók vallásának a meghatározásánál, sok esetben a különböző szertartású katolikus szülők házasságából származó gyermekekre is az 1894. évi XXXII. törvénycikk rendelkezéseit alkalmazták. Minthogy az e tekintetben még mindig is érvényben levő régi helytartótanácsi rendeletek kimondják, hogy a különböző szertartású katolikus szülők gyermekei, nemre való tekintettel, mindig az atya szer-

tartását tartoznak követni és mivel az említett törvénycikk is akként rendelkezik, hogy más megegyezés a szülők közt létre nem jöhet, föl-hívja a tanács a fővárosi iskolák vezetőit, hogy a különböző szertartású katolikus szülőktől származó gyermekek vallását mindig az atyjuk vallása szerint állapítsák meg és ekként anyakönyvezzék. Eddig szól a tanári rendelet. Szive-sen kérjük, mit szólnak hozzá keresztyén kath. magyar testvéreink és az állam?

— **A gymn. tanári fizetéskiegészítő pótlék** folyó-sítása július 1-sője óta fennakadt. A nyugták hasztalanul vannak beküldve az egyházkerületi pénztárhoz, mert se utalványozási jegyzék, se pénz nincs. A mint értesülünk, a püspöki hivatal feliratot intézett a kultuszminiszteri-umhoz s információt kért, hogy a 124 főre menő s hasztalan várakozó tanárokat tájékoztassa. Reméljük, hogy közelebről kedvező hírrel örvendeztetjük meg tanáraursainkat, a kik különben egyelőre nagyon család-tak a dolgok rendszeres további menetéhez fűzött jogos várakozásukban.

— **Az országos ref. lelkészi nyugdíj-intézet.** Persze, hogy „forrongásban tartja a kedélyeket” — mint az E. Pr. Lap 30-iki száma is konstatálja. Alkalmunk volt néhány egyházmegyei közgyűlés tanácskozását végig hallgatni, de mi sem konstatálhatunk egyebet. A vonat-kozó törvény szövege magyarázatokra szorul, s az egy-házkerületi kommentár sem állított mindent kétségen kívüli világításba: állításunkat bőven igazolja az egy-házmegyei tanácskozások vergődő menete. A teher el-viselhetetlen volta csak ott nem áll kirívóan az előtér-ben, a hol a szerencsés gondoskodás révén az egyház-megyei özvegyárvai pénztárak teljesítik az intézet falain belül megmaradhatott régebbi lelkészek helyett a befiz-etéseket. A többiek össze roskadhatnak a teher alatt. A vigasztalan helyzetben pedig nem elég csak siránkoz-nunk, de keresnünk kell a szanalás módját. Ezért mu-tatott reá Lapunk is egy lehetőségre, az államsegély igénybevetelére, a nélkül, hogy javaslatunk a kalandos titulusra érdemesítette volna magát. Szerintünk a baj fő oka abban rejlik, hogy egyházi főhatóságunk intéz-ményt akart létesíteni, a nélkül, hogy a leg-illetékesebbeket, a lelkészi kart közelebről meghall-gatta volna. Új ruhát szabott a zsinat vagy ha jobban tetszik, új cipőt, melyet nem lehet felhuzni s ha erővel felhuzzuk, veszettül szorit, mert a szabáskor senki se vett kellő helyén mértéket. Nem fő embereink iránt való bizalmatlanság szól belőlünk, de igaz marad, hogy a legmesszebb menő bizalom sem pótolja azt, hogy intéző embereink a lelkészi kar helyzetét nem ismerték s ebből folyólag a reá háritott teher elviselhetésével nem vetettek szerencsésen számot. Ezt mi itt meg-mondhatjuk, mert végtére is mi valamivel szabadabban lélelkzünk, mint erdélyi társaink, a kik talán mukkanni sem igen merészelhetnek. Agitálni nem kívánunk, de a panaszkodók száját sem köthetjük be. Így talán majd csak megértjük valamikor egymást.

— **Egy magyar kath. lap ítélete a fran-cia kath. papságról.** Egy nagy magyar kath. lapban c. jegyű író elmélkedik a Franciaországi állapotok felett s azokat kilátástalanoknak tartja. Ide mutat már nagybecsű cikkének a címe is: A vég kezdete. Feszült figyelemmel olvassuk e dolgozatot s különösen záró szavait, melyekben

a kath. papokat aposztrofálja. E részt ide igtat-juk. „Aki még feltartóztathatná az összeomlást, az a papság volna. De erről jobb nem beszélni. Egy század óta ijesztően elernyed. A legjobbk részéből is hiányzott a krisztusi bátorság és el-határozottság, kezében a feszülettel hiveit sora-koztatni a veszedelem feltartóztatására. A másik rész — és ez a legszámosabb — hivatását egyszerűen kenyeretadó mesterséggé sülyesztette. A harma-dik, az meg a sülyedő hajó patkányaihoz ha-sonlít, a mely menten megugrik, amint bekövet-kezik a veszedelem. És hogy e tekintetben mi minden történt az utóbbi években, azt jobb nem is tudunk. Így jutott Franciaország mai végze-tes helyzetébe. Hogy mikor fog az bekövetkezni, azt csak az isteni gondviselés tudja. Egyet azon-ban tudunk, hiszünk és vallunk: Isten irgal-massága nem fogja teljesen elhagyni az egyház legöregebb leányakép szereplő országot s hogy ismét az egyházra vár a hivatás, hogy a zürza-varból és törmelékek közül újból építse az új Franciaországot.“ Ehez mi mégcsak azt az ész-revételt fűzzük hozzá, hogy ezt az egyházra váró hivatást a francia protestáns egyházak fogják ér-vényesíteni. Franciaország eddig a róm. kat-holicismusé volt és ide jutott, a végkezdetéhez. De ebben a kibonyolodásban már az evangéli-umi egyházaknak kell szerepet játszaniok. Azok papjai most sem hagyták abba szent hivatásukat s különben is, miután a régi egyház kimerítette erejét s megtette a mit megtehetett, rajtok a sor és övök a keresztyénség fentartásának kö-telezettségére, mely főképen csakugyan a papsá-gon fordul meg.

— **A Vasárnapi Ujság** július 28-iki száma képek-ben és szövegben egyaránt bőséges tartalommal jelent meg. Egész sorozatképet közöl a mult héten meg-nyílt Néprajzi muzeumról, a Branyicska-Déva közt elkö-vetett vasuti merényletről, az olasz és magyar-osztrák külügyminiszterek találkozásáról, a koreai császárválto-zásról, s szövegrészében is épp oly változatos. Mikszáth és Pekár regényei mellett novellát közöl Zöldy Márton-tól, költeményeket Farkas Imrétől és Ady Endrétől, ér-dekes közleményt gróf Vay Péter pápai protonotarius-tól — ki most éppen Szöulban, Korea fővárosában tar-tózkodik — a koreai udvarról, még Gineverné Györy Ilona a magyar iparnak Angliában tett hódításáról szá-mol be, képből is bemutatván egy magyar házi szö-vevből készített — Angliában készült toilettet, s a ren-des heti rovatok: Irodalom és művészet, Közintézetek és egyletek, Sakkjáték, Képtalány, Egyveleg stb. Va-sárnapi Ujság előfizetési ára negyed évre négy korona, a „Világkróniká“-val együtt négy korona 80 fillér. Meg-rendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Buda-pest IV., Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanítt megrendelhető a „Képes Néplap“ a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

— **A Syllabus.** Mi a Syllabus? Erre a kérdésre egy modern író így felelt meg: A róm. kat. egyház Gallilei felett kimondott ítéletének a

megújítása. Galilleit azért ítélte el a szent törvényesek, mert azt tanította, hogy a föld forog. Darwint, Höckelt s a többi tudósokat, azért mert a mit tanítanak, a mely kutatásokra rájönnek, az nem egyezik meg az egyház tanításaival. Minden igazság a mi a mai világban közkeletű, lángelmék feltalálásai az emberiség életbe bevilágító gondolatai kárhóztatva vannak ebben a nagy monstre ítéletben, mely Syllabus nevet visel s mely éles karddal sujt nem az emberiség, hanem a hithű róm. kath. világ tudósai és gondolkozói felé. Nálunk a gyermek is olvashatja a bibliát, odaát a felnőtt embereknek sem szabad. Gondolatunk, tapasztalataink, intéseink, az igazság, a melyre tanulmányainkban rájöttünk mindnyájunk szabad és jogos tulajdonai, de nem a kath. egyházban. Ott mindenki kötve van a szent törvényesek megállapodásaihoz. Világból kivénült papok, a kik jó formán alig éltek a világban, mondanak ítéletet kath. s nem kath. tudósok, írók államférfiak törekvései, gondolatai, tapasztalatai és leszűrt, sokszor szívkön életükön keresztül leszűrt kutatásai felett. IX. Pius pápa idejében, hogy megtörtént ez, akkor is nagy csapás volt a kath. világra, ma meg midőn ott is megmozdultak és emberi jogokat követelnek a tanult, művelt emberek, egyenesen kész veszedelem. Az új Syllabus 63 tételt kárhóztat, sokkal szerényebb mint a régi, melyet azonban nem helyez használaton kívül. Mutatja, hogy Rómában ma is azt az elvet vallják hogy: Sint aut sunt; aut non sint. De akkor, hogy maradhassanak meg a művelt tudós és a reform. katolikusok az egyházban s miért ne mondhassák: non sint.

— A bihari reform. egyházmegyei lelkészek egyetemes értekezlete július 25-én, Nagyváradon tartott gyűlésén kimondotta, hogy 1. az 1904. VII. t.-c. revidálását szükségesnek tartja; 2. miért is felkéri az egyházmegyei közgyűlést, hogy a VII. t.-c. revidálására irányuló kérelmét a felsőbb egyházi hatósághoz pártolólág terjessze fel; 3. a VII. t.-c. revidálását a következők szem előtt tartásával óhajtja; a) ha valamelyik lelkész előbb meghal, hogysen a nyugdíjjogosultságot megnyerné, az általa befizetett nyugdíjintézet járulékok az özvegynek, illetőleg az árváknak kamat nélkül vissza szolgáltatassanak; b) ha ez a visszatérítés nem volna lehetséges akkor — a mennyiben a VII. t.-c. 20 §-ában megszabott 500 korona gyámdíjat már az eddig befizetett gyámdíjintézet járulékok biztosítják az özvegynek — a beszolgáltatandó nyugdíjintézet járulékok viszontszolgálatképen a konvent az özvegyek 500 koronáját, támaszkodva a VII. t.-c. 20. §. második felére, már a nyugdíjintézet járulékok befizetésének megkezdésekor feljebb emelje; c) a nyugdíjintézet azoknak a tagjainak, a kik a 40-ik szolgálati vagy 70-ik életévüket betöltötték, s így nyugdíjra jogosultá, de nyugdíj-jogosultságukat nem veszik igénybe: legalább évi 500 korona káplántartási segélyt nyujtsen; d) a VII. t.-c. 8 §-a második felében kikötött feltételek oda mó-

dosittassanak, hogy a segédlelkési évekről a nyugdíjintézet összes járulékok csak a II. t.-c. 72 §-ában jelzett 500 korona s. lelkési javadalom után fizetessenek. Múltán képezte beszéd tárgyát az a csudálatos bizonytalanság, a mely törvényeink magyarzatában uralkodik. Például a „tagsági iv“ jegyzete és Dókus azt mondják, hogy ha egy lelkész az 1908. jan. 1-én fizetendő összeget nem egyszerre, de 5 év alatt akarja befizetni, úgy a hátralékhoz, még 4 százalékos kamat lesz számítandó . . . A tiszántuli esperesek meg azzal biztatják B. L. nagyszalontai kollegát, hogy ő ezt az összeget . . . öt év alatt kamat nélkül fizetheti be! Ilyen bizonytalanság uralkodik a III. t.-c. 13. §-ának magyarzatánál is, hogy vajjon a „személyadó, mely családonként vettetik ki“ csak a családfőre rovdandó-e ki, vagy a feleségre is? s ha igen, a feleség személyadója a férj személyadójával egyenlő-e? vagy pedig a feleség úgy tekintessék, mint a ki nem fizet állami egyenes adót? A zsinati atyák egy kissé igénybe vehetnék a D. Pr. Lap hasábjait, s elmondhatnák véleményeiket.

— Egyházi birtokok Magyarországon. Nem érdetelen most tudni, hogy mennyi birtokuk van Magyarországon a róm. kath. püspököknek s érsekeknek. Így sorakoznak egymás után:

Nagyvárad püspökség	187,393	kat.	hold
Eszteromi érsekség	95,983	"	"
Kalocsa érsekség	87,433	"	"
Veszprémi püspökség	65,618	"	"
Egri érsekség	42,397	"	"
Szatmári püspökség	30,032	"	"
B.-Bányai püspökség	28,825	"	"
Váci püspökség	27,582	"	"
Pécsi püspökség	26,332	"	"
Szepesi püspökség	26,332	"	"
Győri püspökség	18,874	"	"
Nyitrai püspökség	16,769	"	"
Csanádi püspökség	12,293	"	"
Erdélyi püspökség	11,872	"	"
Kassai püspökség	9,037	"	"
Sz.-Fehérvári püspöks.	7,656	"	"
Szombathelyi	7,417	"	"
Rozsnyói püspökség	7,187	"	"
Zágrabi érsekség	7,154	"	"

Összesen. 861,542 kat. hold

A római katolikus káptalanok birtokainak terjedelme 494,439 hold; a legnagyobb az egri káptalané: 116,138, a legkisebb a rimaszombatié: 107 hold.

A szerzeteseknek 145,225 hold földjük van, az apátságok, prépostságok pedig 148, 323 hold föld fölött rendelkeznek.

Magyarország összes területének 4.90%-a, vagyis 2.403,332 hold egyházi birtok. Ez a terület az egyes felekezetek közt a következőképpen oszlik meg:

Római katolikusoké	1.673,849	kat. hold	74.10%
Görög	281,980	"	12.40%
Görög keletieké	95,394	"	4.21%
Reformátusoké	146,005	"	6.46%
Ág. h. evangélikusoké	50,062	"	2.21%
Unitáriusoké	10,600	"	0.47%
lzlralitáké	1,383	"	0.06%

Összesen 2.260,344 kat. hold 100.00%

— A katolikus sajtóért. A Katolikus Egyesületek Országos Szövetsége körlevélben fordult a katolikus közönséghez adományokért az Új Lap számára

A szövetség ujabban a következő adományokért mond köszönetet: Gróf Dessewffy Sándor csanádi püspök 100 korona, Radnai Farkas besztercebányai püspök 1000 korona (5 évre), Pletényi Endre kanonok 140 korona. Wittenberger Alatos kanonok 50 korona, Fábian Ferenc apátkanonok 20 korona, Illés Ferenc nagyprépost (évenként) 30 korona, dr. Takács Menyhért prépost 50 korona, győri theologusok 24 korona, Landinger Antal prépost 20 korona, Hannv Gábor kanonok 50 korona, Schlegel Béla kanonok 400 korona, Szubovics Jenő 100 korona, szombathelyi székeskáptalan 50 korona, Fraknoi Vilmos (évenként) 100 korona, gróf Andrássy Dénesné 200 korona, Páder Rezső prépost 100 korona, Madoniczky Ignác 1100 korona. Van még több adomány is. Im így terjesztik a pápista világot. S mi mégis alszunk.

— **Imaházzentelés.** A kiskunfélegyházai egyesült prot. leányegyház június 30-án szentelte fel ujonnan épített imaházát. A felavató imát és áldást maga Bakcsay Sándor, a dunamelléki egyházkerület püspöke végezte. A költői szépségekben és mély érzelemben gazdag ima felekezeti különbség nélkül mindenkit mélyen meghatótt. Egyházi beszédet Lukácsy Imre diósvilói lelkész a félegyházi leányegyháznak tizenkét évvel ezelőtt első papja mondott I. Móz. 28. 17. alapján. Utána Mészáros János kecskeméti lelkész az egyház történelmével foglalkozott, eleven színekkel rajzolva azt a nehéz küzdelmet, amelynek alá volt vetve e kis evangéliumi mustármag a pápistaság elfogultsága és engesztelhetetlen gyűlölködése miatt; meghatóan rajzolta az egyház mostani gondnokának, volt hitoktatójának, Szöke Antal ny. tanárnak 20 évi kitartó fáradozását az egyház megalapításában s a templomépítés történetében. Urvacsorát osztott Adám Kálmán esperes, egyházkerületi főjegyző magvas és szépen előadott beszéd kíséretében. Keresztelt dr. Hetessy Kálmán helyi lelkész, végre áldást mondott Sárkány Béla ev. alesperes. A lélekemelő ünnepély a Himnusz eléneklésével végződött. A környékbeli lelkészek közül többen megjelentek.

Tartalom-jegyzék: Felhívás. — Ki a megtámadott? Thurius. — Levél a szerkesztőhöz. Kölcsey Zsigmond. — Missiói levelek. Fekete Gyula. — Roma locuta. Zoványi Jenő. — Tanügy: Szemle. Dr. Baresa János. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályázat.

Alólirt mellé Káplán kerestetik.

Évi fizetése öt az az 500 korona, és tisztességes ellátás. Kötelessége az összes lelkészi szolgálatok teljesítése. Az állás azonnal elfoglalható, értekezhetni alóliróttal, u. p. Szalárd (Biharmegye) utolsó vasut állomás: Bihar.

Siter, 1907. augusztus 1.

Séra Ferencz,
ref. lelkész.

Pályázat.

Káplánom szeptemherhó végén rendes lelkészi hivatalra távozván, helyére jelenzőket már most szívesen fogadok.

Fizetés 500 korona és teljes ellátás lesz, a mosást kivéve, melyre az általa végzendő temetések stólája fog szolgálni fedezetül.

Az állás okt. hó 1-én lesz elfoglalandó.

Kántorjánosi 1907 július 31. (Szatmár m. posta helyben.)

Segesváry József,
ref. lelkész.

Pályázat.

A *vésztői* ref. segédlelkészi állásra, melynek *javadalma*: évi 400 korona évnegyedes, vagy havi előleges részletekben, — 100 korona félévi utólagos részletekben egy puszta iskolában vallás- és énektanításért; — (esetleg egy másik puszta iskolai vallás- és énektanításért is lesz 100 k. tiszteletdíja) — az általa végzendő temetésektől a felülfizetés, mi évenként 100—200 koronára tehető. (E részben sok függ a s. lelkész egyéniségétől és szóközi képességétől.) — Végre mosáson kívül teljes ellátás. (Ágyneműt hoznia kell magával.) — *Kötelessége*: mindenemű lelkészi teendőkből segédkezés, vagy azoknak esetleg huzamosabb ideig is önálló végzése. Megjegyzetetik, hogy az egyházban segédlelkésztanító is működik. — Kötelessége egy, vagy két puszta iskolában hetenként egy, vagy két délután vallás- és énektanítás, tehát énekeink tudása s éneklő képesség feltétlenül megkívántatik.

Pályázati határidő f. évi szeptemb. 1. kérvények alólirt lelkészhez küldendők. Állás azonnal elfoglalandó.

Csák Aladár,
ref. lelkész.

Pályázat.

A nádudvari reform. egyház az I-ső osztályú fitanítói állásra pályázatot hirdet. a) Javadalom: 1. Kézpénz az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve 1000 korona. 2. Lakásdíj 250 korona. Összesen 1250 korona. 3. Az állami törvényben megállapított évötödös korpótlék államségélyből. b) Kötelesség: 1. Az egyházta-nács által kimutatott osztály, vagy osztályoknak

egyházkerületi tanterv szerint való vezetése. 2. A kántor indokolt akadályoztatása és betegsége esetében lelkész intézkedése szerint a kántori teendők végzése. 3. Ezen kívül egyháztanács kötelességévé teheti az ezen álláson levő tanítónak az állami iskolai vallásoktatást is, melyért az állam által kiutalt tiszteletdíjat kapja.

Pályázhatnak okleveles reform. vallásu férfi tanítók. Pályázatok augusztus hó 11-ig az ev. ref. lelkészi hivatalhoz (Nádudvar, Hajdu megye) küldendők. Az állás folyó évi szeptember hó 1-én foglalandó el.

Pályázat.

A *biharnagybajomi* ref. egyház nyugdíjazás folytán üresedésbe jött *nagyobb leánytanítói* állomására pályázatot hirdet.

Javadalom: 1. Lakás (két szoba, konyha, kamara, pincze, ól, kis házi kert.) 2. Kézpénz, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve, 428 kor. 3. 32 métermázsa buza, á 14 kor. = 454 kor. 4. 7 métermázsa árpa á 10 kor. = 70 kor. Ezek is, az egyház magtárából évnegyedenként előre fizettetnek. 5. 13 kat. hold szántó föld, haszonbéri értéke, á 48 kor. = 624 kor. 6. Csirke, 70 tanítvány után á 40 f. számítva 28 kor. Összes javadalom 1604 kor. — Korpótlék államsegélyből.

Ha az egyház adósegélyt nyer, a buza, árpa és csirke helyett a megfelelő váltságdíj fog fizettetni.

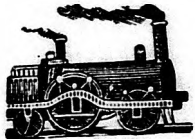
Kötelesség: A IV. V. VI. leányosztály tanterv szerint tanítása.

Megválasztásra *csak nős tanítók* számíthatnak.

Felszerelt kérvények f. évi *augusztus hó 16 délután 6 óráig*, a lelkészi hivatalhoz küldendők. Az állomás f. évi szept. 1-én elfoglalandó.

Kelt Biharnagybajom 1907 július 31.

Kozma Zsigmond,
ref. lelkész.

A vonatok indulása Debrecenből:

2 óra 19 perckor éjjel sz. v. Püspökladány (Budapest) felé.
5 óra 9 perckor éjjel m. v. Püspökladány felé.
8 óra 57 perckor gyorsvonat Püspökladány—Budapest felé.

11 óra 6 perckor t. v. sz. sz. Püspökladány felé.
12 óra 5 perckor sz. v. Püspökladány—Budapest felé.
3 óra 41 perckor t. v. sz. v. Püspökladány felé.
4 óra 42 perckor gy. v. Püspökladány—Budapest felé.
8 óra 29 perckor éjjel sz. v. Püspökladány felé.
10 óra 35 perckor sz. v. Budapest felé.

2 ó. 41 p. éjjel sz. v. Körösmező felé.
5 ó. 10 p. éjjel sz. v. Szatmár felé.
9 ó. 21 p. t. v. sz. sz. Királyháza felé.
12 ó. 19 p. gy. v. M.-Sziget (Körösmező) felé.
3 ó. 54 p. sz. v. Körösmező felé.
6 ó. 56 p. éjjel gy. v. Szatmár felé.
10 ó. 52 p. éjjel t. v. sz. sz. Királyháza (M.-sziget) felé.

5 ó. 15 p. éjjel sz. v. Szerencs felé.
8 ó. 51 p. sz. v. Miskolc felé.
12 ó. 24 p. sz. v. Nyiregyháza—Szerencs felé.
2 ó. 20 p. m. v. Hajduhadház felé.
4 ó. 25 p. sz. v. Miskolcz felé.
7 ó. 22 p. éjjel sz. v. Szerencs felé.

8 ó. 28 p. éjjel m. v. Tiszalök felé.
5 ó. 9 p. m. v. Hajdunánás felé.
11 ó. 11 p. m. v. Hajduböszörmény felé.
12 ó. 12 p. m. v. Tiszalök felé.
4 ó. 36 p. sz. v. Tiszalök felé.
7 ó. éjjel m. v. Hajdunánás felé.

4 ó. 36 p. éjjel v. v. Füzesabony felé.
40 ó. 50 p. v. v. Füzesabony felé.
1 ó. 56 p. v. v. Tiszafüred felé.
9 ó. 35 p. v. v. Nagyléta—Vértes felé.
4 ó. 51 p. v. v. Nagyléta—Vértes felé.

A vonatok érkezése Debreczenbe:

2 ó. 18 p. éjjel sz. v. Budapestről.
5 ó. 03 p. éjjel sz. v. Püspökladányról.
7 ó. 46 p. t. v. sz. sz. Püspökladányról.
10 ó. 04 p. m. v. Püspökladányról.
12 ó. 04 p. gy. v. Budapest—Püspökladányról.
2 ó. 51 p. t. v. sz. sz. Püspökladányról.
3 ó. 20 p. sz. v. Budapest—Püspökladányról.
6 ó. 48 p. éjjel gy. v. Budapest—Püspökladányról.
9 ó. 50 p. éjjel m. v. Püspökladányról.
1 ó. 54 p. éjjel t. v. sz. sz. (M.-sziget) Királyházáról.
6 ó. 48 p. sz. v. Szatmárról.
8 ó. 47 p. gy. v. Szatmárról.
11 ó. 40 p. sz. v. Körösmező—Máramarosszigetről.
4 ó. 21 p. gy. v. Körösmező—Máramarosszigetről.
6 ó. 43 p. éjjel sz. v. Szatmárról.
10 ó. 16 p. éjjel sz. v. Körösmezőről.

6 ó. 33 p. m. v. Ujfehértórol.
8 ó. 04 p. sz. v. Szerencsről.
11 ó. 35 p. sz. v. Miskolcrol.
3 ó. 24 p. sz. v. Szerencsről.
6 ó. 33 p. éjjel m. v. Hajduhadházról.
8 ó. 19 p. éjjel sz. v. Miskolcrol.
10 ó. 2 p. éjjel sz. v. Szerencsről.
10 ó. 40 p. sz. v. Tiszalökről.
11 ó. 26 p. m. v. Hajdunánásról.
1 ó. 56 p. m. v. Hajduböszörményből.
3 ó. 37 p. m. v. Tiszalökről.
6 ó. 30 p. éjjel sz. v. Tiszalökről.
10 ó. 12 p. éjjel m. v. Hajdunánásról.
7 ó. 54 p. v. v. Tiszafüredről.
5 ó. 31 p. v. v. Füzesabonyból.
10 ó. 22 p. éjjel v. v. Füzesabonyból.

7 ó. 15 p. v. v. Nagyléta—Vértesről.
3 ó. 05 p. v. v. Nagyléta—Vértesről.
9 ó. 05 p. éjjel v. v. Nagyléta—Vértesről. Ünnepe és vasárnap, május 19. szept. 15-ig.

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre megrendelhető:

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunka.)

Most jelent meg:

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette: ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbőr-kötésben 19 k. Közel háromszáz szöveggéppel, tizenkét melléklettel és számos kéz-
irathasonmással.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem törté-
tének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első
magyar protestáns egyháztörténet, amely
nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy
történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a po-
litikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns
egyház, valamint a magyar nemzet változatos,
eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos
története sokszor egygyé olvad a kettős küzdelem-
ben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a ve-
zérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik
a másik nélkül meg sem érthető. Korszakos
jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a
tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi
protestáns egyház külső fejlődésének **történetét**
hanem a **belső életet** is felöleli, kiterjeszkedik
az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet
ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk
azt egy nevezetes történelmi korszak **művelő-
déstörténetének** is.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDŰS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egy-
ház történelme című művet.

Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fi-
zetendő 2 koronás egymásután következő havi részletek-
ben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű
vételére törlesztve nincs. Jogosítva van a cég az esedé-
kes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzá-
számításával, a postai megbízás útján bevonnai. A rész-
letek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt meg-
szünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fi-
zetett részletek által még ki nem egyenlített része a kül-
deménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a
debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása
a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel meg-
rendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért,
fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi
részletekben Debreczen a Hegedűs és Sándor cég pénztáránál.

Lakhely és kelet: Sajátkezű aláírás:

Állás:

Az illetéki díjegyzekek 30 tétele értelmében bélyegmentes. Olvasható aláírást
kérünk.

Konfirmálások alkalmából

ajánljuk az

S. Szabó József által átdolgozott Révész—Szo-
boszlay—Szabó: Konfirmációra elő-
készítő kátét ára 30 fill.

Konfirmációi emléklapok fekete nyomással
1 drb. 4 fill., 100 drb. 3.60, csinos kék
körzettel 1 drb. 5 fill. 100 drb. 4.50, di-
szes aranyozott körzettel 1 drb. 6 fill.,
100 drb. 5.40

Konfirmáció ajándéku ajánljuk a Rozgonyi
J. féle gyermekimkönyvet diszes kö-
tésben 50 fill., 80 fill., 3 kor., 4 kor., és
5 korona árakban kaphatók:

HEGEDŰS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edé-

nyek, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

PONTOS ÉS
LEGJOBB Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek
evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

műórás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz.
Az ev. ref. egyházak szállítója,

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Király balzsam Köszvény és
csuz ellen.
Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg,
mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-bal-**
zsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy min-
den háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint kül-
sőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarás-
nál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb
fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **kösz-**
vénynél csuznál továbbá
meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat.
Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz
lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6
kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a **Hajdusági pedrót!!**
hires
mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes
bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K.
65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és
külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szerez-
hetők be.

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyárt-
mányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, ön-
mágának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a
m. kir. zene-akadémia, színházak,
művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minő-
ségű összes huros-, vouós- és fuvó-hangszereit, szakértői és
feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda!

mely által bármely hegedű, gor-
donka beillesztése után sokkal
jobb, erősebb és lágyabb hangol-
nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe
hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezes-
ség minden egyes hangszernél.

**Legnagyobb gyár
és raktár.**

Saját találmányu (Rákóczi) **Tárog-**
gató; általános elismert leg-
jobb, mely tökéletes solo hang-
szerré általam konstruáltatott is-
kolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása
különleges, szakszerű pontosság-
gal, jutányos árban; kezesség
minden egyes hangszernél. Ár-
jegyzék minden egyes hangszer-
ről külön, kívánatra bérmentve
küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Baktai EGRY FERENCZ

== har nagöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegeye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármínő súlyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illetékesekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházaról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.